



Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2023 m. lapkričio 9 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teismų bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose – Nuosprendžių, kuriais skiriamos laisvės atėmimo bausmės ar su laisvės atėmimu susijusios priemonės, pripažinimas, siekiant jas vykdyti kitoje valstybėje narėje – Paminėtas sprendimas 2008/909/TVR – 3 straipsnio 4 dalis ir 8 straipsnis – Atsisakymas vykdyti – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio antra pastraipa – Pagrindinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą pagal įstatymą įsteigtame nepriklausomame ir nešališkame teisme – Sisteminiai ar bendri trūkumai išduodančiojoje valstybėje narėje – Dviejų etapų nagrinėjimas – Panaikintas valstybės narės paskirtos laisvės atėmimo bausmės vykdymo atidėjimas – Šios bausmės vykdymas kitoje valstybėje narėje“

Byloje C-819/21

dėl *Landgericht Aachen* (Acheno apygardos teismas, Vokietija) 2021 m. gruodžio 6 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2021 m. gruodžio 22 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Staatsanwaltschaft Aachen,

dalyvaujant

M.D.,

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kuri sudaro kolegijos pirmininkas C. Lycourgos, teisėjai O. Spineanu-Matei, J.-C. Bonichot (pranešėjas), S. Rodin ir L. S. Rossi,

generalinis advokatas N. Emiliou,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. K. Bulterman ir C. S. Schillemans,
- Lenkijos vyriausybės, atstovaujamos B. Majczyna,

* Proceso kalba: vokiečių.

– Europos Komisijos, atstovaujamos S. Grünheid ir K. Herrmann,
susipažinęs su 2023 m. gegužės 4 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/909/TVR dėl nuosprendžių baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo principo taikymo skiriant laisvės atėmimo bausmes ar su laisvės atėmimu susijusias priemones, siekiant jas vykdyti Europos Sąjungoje (OL L 327, 2008, p. 27), iš dalies pakeisto 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24) (toliau – Pamininis sprendimas 2008/909), 3 straipsnio 4 dalies ir 8 straipsnio, siejamų su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnio antra pastraipa, išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas pateiktas vykdant prašymo Vokietijoje pripažinti ir vykdyti Lenkijos teismo nuosprendį, kuriuo M. D. skirta šešių mėnesių laisvės atėmimo bausmė, procedūrą.

Teisinis pagrindas

- 3 Pamatinio sprendimo 2008/909 5 ir 13 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(5) Procesinės teisės baudžiamajame procese yra svarbus elementas užtikrinant valstybių narių tarpusavio pasitikėjimą teisminio bendradarbiavimo srityje. Valstybių narių santykiai, kuriems būdingas ypatingas tarpusavio pasitikėjimas kitų valstybių narių teisinėmis sistemomis, suteikia galimybes vykdančiajai valstybei pripažinti išduodančiosios valstybės institucijų priimtus sprendimus. Todėl turėtų būti planuojama toliau plėtoti bendradarbiavimą, numatytą Europos Tarybos dokumentuose dėl teismo sprendimų baudžiamosiose bylose vykdymo, visų pirma tada, kai dėl ES piliečių buvo priimtas nuosprendis baudžiamojame bylose ir jie buvo nuteisti laisvės atėmimo bausme arba jiems buvo paskirta su laisvės atėmimu susijusi priemonė kitoje valstybėje narėje. Nepaisant būtinybės suteikti nuteistajam tinkamą apsaugą, jo dalyvavimas procese nebeturėtų būti dominuojantis, visais atvejais reikalaujant jo sutikimo perduoti nuosprendį kitai valstybei narei jį pripažinti ar vykdyti paskirtą bausmę.

<...>

(13) Šiuo pamatiniu sprendimu gerbiama pagrindinė teisė ir laikomasi principų, pripažintų Sutarties 6 straipsniu ir atspindėtų Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje, ypač jos VI skyriuje. Jokia šio pamatinio sprendimo nuostata neturėtų būti aiškinama kaip draudžianti atsisakyti vykdyti sprendimą, jei yra objektyvių priežasčių manyti, kad bausmė buvo skirta siekiant nubausti asmenį dėl jo lyties, religijos, etninės kilmės, pilietybės, kalbos, politinių pažiūrų ar seksualinės orientacijos, arba to asmens padėtis gali būti pabloginta dėl kurios nors iš šių priežasčių.

<...>“

4 Šio pamatinio sprendimo 3 straipsnyje „Tikslas ir taikymo sritis“ nustatyta:

„1. Šio pamatinio sprendimo tikslas – nustatyti taisykles, pagal kurias valstybė narė, siekdama sudaryti palankesnes sąlygas socialinei nuteistojo asmens reabilitacijai, pripažįsta nuosprendį ir vykdo bausmę.

2. Šis pamatinis sprendimas taikomas, jei nuteistasis asmuo yra išduodančiojoje valstybėje arba vykdančiojoje valstybėje.

<...>

4. Šis pamatinis sprendimas nekeičia pareigos gerbti pagrindines teises ir pagrindinius teisės principus, įtvirtintus Europos Sąjungos sutarties 6 straipsnyje.“

5 Minėto pamatinio sprendimo 4 straipsnyje „Nuosprendžio ir liudijimo perdavimo kitai valstybei narei kriterijai“ nustatyta:

„1. Jeigu nuteistasis yra išduodančiojoje valstybėje arba vykdančiojoje valstybėje narėje ir jei jis sutiko, kai tai būtina pagal 6 straipsnį, tai nuosprendis kartu su liudijimu, kurio standartinė forma pateikta I priede, gali būti perduodamas vienai iš šių valstybių narių:

a) valstybei narei, kurios pilietis yra nuteistasis ir kurioje jis gyvena; arba

b) valstybei narei, kurios pilietis yra nuteistasis, tačiau joje negyvena ir į kurią jis bus deportuotas, panaikinus jam skirtos bausmės vykdymą remiantis išsiuntimo iš šalies ar deportavimo orderiu, įtrauktu į nuosprendį ar teismo arba administracinį sprendimą, ar bet kokią kitą priemonę, priimtą vadovaujantis nuosprendžiu; arba

c) kitai valstybei narei, nei nurodyta a ir b punktuose, kurios kompetentinga institucija sutinka tai valstybei narei perduoti nuosprendį ir liudijimą.

<...>“

6 To paties pamatinio sprendimo 8 straipsnyje „Nuosprendžio pripažinimas ir bausmės vykdymas“ nustatyta:

„1. Vykdančiosios valstybės kompetentinga institucija pripažįsta pagal 4 straipsnį ir laikantis 5 straipsnyje nustatytos tvarkos perduotą nuosprendį ir nedelsdama imasi visų būtinų priemonių nuosprendžiui vykdyti, išskyrus atvejus, kai kompetentinga institucija nusprendžia remtis kuriuo nors 9 straipsnyje nurodytu nepripažinimo ir nevykdymo pagrindu.

<...>“

7 Pamatinio sprendimo 2008/909 9 straipsnyje „Nepripažinimo ir nevykdymo pagrindai“ numatyta:

„1. Vykdančiosios valstybės kompetentinga institucija gali atsisakyti pripažinti nuosprendį ir vykdyti bausmę, jei:

<...>

i) pagal 4 straipsnyje numatytą liudijimą asmuo asmeniškai nedalyvavo teisiniame nagrinėjime, po kurio buvo priimtas sprendimas, išskyrus atvejus, kai liudijime nurodyta, kad pagal kitus išduodančios valstybės nacionalinėje teisėje nustatytus procesinius reikalavimus:

i) laiku:

- asmeniui buvo asmeniškai įteiktas teismo šaukimas ir tokiu būdu jis buvo informuotas apie numatytą teismo nagrinėjimą, po kurio buvo priimtas sprendimas, laiką ir vietą, arba jis kitomis priemonėmis faktiškai gavo oficialią informaciją apie numatytą teismo nagrinėjimą laiką ir vietą tokiu būdu, kad buvo aiškiai nustatyta, jog jis žinojo apie numatytą teismo nagrinėjimą,

- ir

- asmuo buvo informuotas, kad sprendimas gali būti priimtas, jei jis neatvyks į teismo nagrinėjimą;

arba

ii) žinodamas apie numatomą teismo nagrinėjimą, asmuo įgaliotojo advokatą, kurį paskyrė atitinkamas asmuo arba valstybė, jį ginti teismo nagrinėjimo metu ir tas advokatas iš tiesų jį gynė teismo nagrinėjimo metu;

arba

iii) jam įteikus sprendimą ir jį aiškiai informavus apie teisę į bylos persvarstymą arba teisę pateikti apeliacinį skundą, kurių nagrinėjimo procese šis asmuo turi teisę dalyvauti ir kurie suteikia galimybę bylą pakartotinai nagrinėti iš esmės, įskaitant naujus įrodymus, o po šio proceso pirminis sprendimas gali būti panaikintas, asmuo:

- aiškiai nurodė, kad jis neginčija sprendimo,

- arba

- per taikomą laikotarpį nepareikalavo persvarstyti bylą arba nepateikė apeliacinio skundo

<...>“

8 Šio pamatinio sprendimo 17 straipsnis „Vykdytą reglamentuojantys teisės aktai“ suformuluotas taip:

„1. Bausmės vykdymą reglamentuoja vykdančiosios valstybės teisė. Laikantis 2 ir 3 dalių nuostatų, tik vykdančiosios valstybės institucijos yra kompetentingos nuspręsti dėl vykdymo tvarkos ir nustatyti visas su tuo susijusias priemones, įskaitant paleidimo nesuėjus terminui ar lygtinai pagrindus.

<...>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 9 M. D. yra Lenkijos pilietis, kuris nuolat gyvena Vokietijoje ir 2018 m. rugpjūčio 7 d. *Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże* (Ščecino-Prawobrzeże apylinkės teismas, Lenkija) nuosprendžiu nuteistas Lenkijoje šešių mėnesių laisvės atėmimo bausme. Suinteresuotasis asmuo nedalyvavo nagrinėjant bylą, nors, remiantis Lenkijos teismų pateikta informacija, šaukimas į teismo posėdį jam buvo išsiųstas Lenkijos adresu, kurį jis nurodė per ikiteisminį tyrimą.
- 10 2019 m. liepos 16 d. nutartimi tas pats teismas panaikino iš pradžių skirtą bausmės vykdymo atidėjimą ir nurodė vykdyti M. D. skirtą laisvės atėmimo bausmę. Šio panaikinimo priežastys, visų pirma, ar tai buvo padaryta priėmus naują apkaltinamąjį nuosprendį, aiškiai nematyti iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos.
- 11 2020 m. rugpjūčio 13 d. *Sąd Okręgowy w Szczecinie* (Ščecino apygardos teismas, Lenkija) išdavė Europos arešto orderį, juo remiantis D. buvo suimtas Vokietijoje. 2020 m. gruodžio 17 d. sprendimu *Staatsanwaltschaft Köln* (Kelno prokuratūra, Vokietija), remdamasi 2002 m. birželio 13 d. Tarybos pagrindų sprendimo 2002/584/TVR dėl Europos arešto orderio ir perdavimo tarp valstybių narių tvarkos (OL L 190, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 34), iš dalies pakeisto 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR (OL L 81, 2009, p. 24) (toliau – Pagrindų sprendimas 2002/584), 4 straipsnio 6 punktu, atsisakė vykdyti šį arešto orderį, motyvuodama tuo, kad suinteresuotasis asmuo daugelį metų nuolat gyveno Vokietijoje ir nesutiko būti perduotas Lenkijos valdžios institucijoms.
- 12 2021 m. sausio 26 d. *Sąd Okręgowy w Szczecinie* (Ščecino apygardos teismas) pateikė *Generalstaatsanwaltschaft Berlin* (Berlyno generalinė prokuratūra, Vokietija) 2018 m. rugpjūčio 7 d. nuosprendžio autentišką kopiją kartu su Pamatinio sprendimo 2008/909 4 straipsnyje nurodytu liudijimu, kad Vokietijoje būtų įvykdyta M. D. skirta laisvės atėmimo bausmė. Bylos medžiaga buvo perduota pagal teritorinio teisingumo taisyklės kompetentingai *Staatsanwaltschaft Aachen* (Acheno prokuratūra, Vokietija).
- 13 2021 m. lapkričio 2 d. sprendimu *Staatsanwaltschaft Aachen* (Acheno prokuratūra) po M. D. apklausos, per kurią jis pareiškė, kad negavo šaukimo į Lenkijoje vykusį teismo posėdį ir teigė, kad jam pateikti kaltinimai yra nepagrįsti, paprašė *Landgericht Aachen* (Acheno apygardos teismas, Vokietija), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, bausmių vykdymo kolegijos patenkinti *Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże* (Ščecino-Prawobrzeże apylinkės teismas) prašymą pripažinti ir vykdyti 2018 m. rugpjūčio 7 d. nuosprendį ir 2019 m. liepos 16 d. nutartį, taip pat skirti M. D. šešių mėnesių laisvės atėmimo bausmę. *Staatsanwaltschaft Aachen* (Acheno prokuratūra) teigimu, buvo įvykdytos visos Lenkijoje priimto nuosprendžio vykdymo sąlygos. Konkrečiai kalbant, prokuratūros teigimu, už 2009 m. kovo–birželio mėn. padarytas nusikalstamas veikas pagal Vokietijos baudžiamąją teisę baudžiama kaip už dokumentų pasisavinimą ir klastojimą.
- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar jis gali atsisakyti pripažinti Lenkijoje M. D. skirtą laisvės atėmimo bausmę vykdytiną Vokietijoje dėl to, kad ši valstybė narė pažeidė Chartijos 47 straipsnio antrą pastraipą ir ESS 2 straipsnį. Jis pažymi, kad, atsižvelgiant į jo turimą informaciją, tuo metu, t. y. 2018 m. rugpjūčio 7 d. ir 2019 m. liepos 16 d., kai *Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże* (Ščecino-Prawobrzeże apylinkės teismas) priėmė nuosprendį ir nutartį, kuriuos prašoma vykdyti, būta sisteminių ar bendrų Lenkijos teismų

sistemos trūkumų. Šiuo klausimu jis remiasi, be kita ko, 2017 m. gruodžio 20 d. Europos Komisijos pagrįstu pasiūlymu, priimtu pagal ESS 7 straipsnio 1 dalį dėl teisinės valstybės principo Lenkijoje, ir naujausia Teisingumo Teismo jurisprudencija šiuo klausimu.

- 15 Šiomis aplinkybėmis *Landgericht Aachen* (Acheno apygardos teismas) kelia klausimą, ar siekdamas Vokietijoje pripažinti ir vykdyti Lenkijoje M. D. skirtą laisvės atėmimo bausmę jis turi pats nustatyti, ar 2018 m. rugpjūčio 7 d. ir 2019 m. liepos 16 d. šios valstybės narės teismų sistemoje buvo trūkumų ir ar buvo pažeista suinteresuotojo asmens pagrindinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą, ar vis dėlto tai turi padaryti Teisingumo Teismas, kad būtų išvengta skirtumų tarp Sąjungos valstybių narių. Dėl esmės šis teismas mano, kad nėra akivaizdu, jog 2018 m. liepos 25 d. Sprendime *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)* (C-216/18 PPU, EU:C:2018:586) Teisingumo Teismo padaryta išvada dėl Pagrindų sprendimo 2002/584 gali būti taikoma Pamatiniam sprendimui 2008/909, nes šiame pamatiniame sprendime nėra Pagrindų sprendimo 2002/584 10 konstatuojamosios dalies atitikmens, taip pat atsižvelgiant į išvadą, kurią Teisingumo Teismas padarė 2019 m. gegužės 27 d. Sprendime *OG ir PI (Liubeko ir Cvikau prokuratūros)* (C-508/18 ir C-82/19 PPU, EU:C:2019:456).
- 16 *Landgericht Aachen* (Acheno apygardos teismas) kelia ir klausimą, kas turėtų būti padaryta tuo atveju, kai sprendimo (-ų), kurį (-ių) prašoma vykdyti, priėmimo dieną teisinės valstybės padėtis išduodančiojoje valstybėje narėje buvo patenkinama, tačiau vėliau pasikeitė nepalankiai, todėl tuo metu, kai vykdančiosios valstybės teismas turi priimti sprendimą dėl nuosprendžio, kuriuo paskirta bausmė, pripažinimo ir vykdymo, ji nebėra patenkinama.
- 17 Šiomis aplinkybėmis *Landgericht Aachen* (Acheno apygardos teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:
 - „1. Ar jurisdikciją priimti sprendimą dėl teismo nuosprendžio paskelbimo vykdytinu turintis vykdančiosios valstybės narės teismas, remdamasis [Pamatinio sprendimo 2008/909] 3 straipsnio 4 dalimi, siejama su [Chartijos] 47 straipsnio antra pastraipa, gali atsisakyti pripažinti kitos valstybės narės teismo nuosprendį, o remdamasis [Pamatinio sprendimo 2008/909] 8 straipsniu – atsisakyti imtis vykdyti juo paskirtą bausmę, jei yra objektyvių priežasčių manyti, kad situacija toje valstybėje narėje priimant vykdytiną nuosprendį arba su juo susijusius tolesnius sprendimus nesuderinama su pagrindine teise į teisingą bylos nagrinėjimą, nes pati teismų sistema toje valstybėje narėje nebeatitinka ESS 2 straipsnyje įtvirtinto teisinės valstybės principo?
 2. Ar jurisdikciją priimti sprendimą dėl teismo nuosprendžio paskelbimo vykdytinu turintis vykdančiosios valstybės narės teismas, remdamasis [Pamatinio sprendimo 2008/909] 3 straipsnio 4 dalimi, siejama su [Chartijos] 47 straipsnio antra pastraipa, gali atsisakyti pripažinti kitos valstybės narės teismo nuosprendį, o remdamasis [Pamatinio sprendimo 2008/909] 8 straipsniu – atsisakyti imtis vykdyti juo paskirtą bausmę, jei yra objektyvių priežasčių manyti, kad teismų sistema toje valstybėje narėje priimant sprendimą dėl teismo nuosprendžio paskelbimo vykdytinu nebeatitinka ESS 2 straipsnyje įtvirtinto teisinės valstybės principo?
 3. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta teigiamai:

Ar prieš atsisakant pripažinti kitos valstybės narės teismo nuosprendį ir imtis vykdyti juo paskirtą bausmę remiantis [Pamatinio sprendimo 2008/909] 3 straipsnio 4 dalimi, siejama su [Chartijos] 47 straipsnio antra pastraipa, nes yra objektyvių priežasčių manyti, kad situacija toje valstybėje narėje nesuderinama su pagrindine teise į teisingą bylos nagrinėjimą, kadangi pati teismų sistema toje valstybėje narėje nebeatitinka teisinės valstybės principo, antruoju etapu reikia patikrinti, ar su pagrindine teise į teisingą bylos nagrinėjimą nesuderinamos aplinkybės šioje byloje paveikė būtent nuteistąjį?

4. Jei į pirmąjį ir (arba) antrąjį klausimus būtų atsakyta neigiamai nurodant, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, o ne valstybių narių teismai, yra kompetentingi nuspręsti, ar situacija tam tikroje valstybėje narėje yra nesuderinama su pagrindine teise į teisingą bylos nagrinėjimą, nes pati teismų sistema toje valstybėje narėje nebeatitinka teisinės valstybės principo:

ar Lenkijos Respublikos teismų sistema 2018 m. rugpjūčio 7 d. ir (arba) 2019 m. liepos 16 d. atitiko ESS 2 straipsnyje įtvirtintą teisinės valstybės principą ir šiuo metu jį atitinka?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmų trijų klausimų

- 18 Pirmuoju–trečiuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Pamatinio sprendimo 2008/909 3 straipsnio 4 dalis ir 8 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad vykdančiosios valstybės narės teismas pats gali atsisakyti pripažinti ir vykdyti kitos valstybės narės teismo priimtą apkaltinamąjį nuosprendį, jeigu turi duomenų, kad šioje valstybėje narėje yra sisteminių ar bendrų trūkumų, susijusių su teise į teisingą bylos nagrinėjimą ir apskritai su teismų sistemos veikimu ir teisinės valstybės principo laikymusi. Jei taip, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, į kokią datą jis turi atsižvelgti vertindamas, ar yra tokių sisteminių ar bendrų trūkumų, ir ar jis taip pat turi įsitikinti, kad jie turėjo konkretų poveikį nuteistojo padėčiai.
- 19 Kaip ir Pagrindų sprendimu 2002/584, Pamatiniu sprendimu 2008/909 baudžiamosios teisės srityje praktiškai įgyvendinami abipusio pasitikėjimo ir abipusio pripažinimo principai, pagal kuriuos reikalaujama, kad, be kita ko, kiek tai susiję su laisvės, saugumo ir teisingumo erdve, kiekviena valstybė pripažintų, jog – išskyrus atvejus, kai yra išimtinių aplinkybių, – visos kitos valstybės narės paiso Sąjungos teisės ir ypač pagal šią teisę pripažintų pagrindinių teisių (šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 10 d. Sprendimo *Poltorak*, C-452/16 PPU, EU:C:2016:858, 26 punktą ir 2022 m. vasario 22 d. Sprendimo *Openbaar Ministerie (Išduodančiojoje valstybėje narėje pagal įstatymą įsteigtas teismas)*, C-562/21 PPU ir C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 40 punktą). Kaip pažymėta Pamatinio sprendimo 2008/909 5 konstatuojamojoje dalyje, šiuo sprendimu stiprinamas teisminis bendradarbiavimas nuosprendžių baudžiamosiose bylose pripažinimo ir vykdymo srityje, kai Sąjungos piliečiai kitoje valstybėje narėje buvo nuteisti laisvės atėmimo bausmėmis ar su laisvės atėmimu susijusiomis priemonėmis, siekiant palengvinti jų socialinę reintegraciją.

- 20 Šiuo tikslu šio pamatinio sprendimo 8 straipsnyje numatyta, kad vykdančioji institucija iš principo privalo patenkinti prašymą pripažinti pagal 4 ir 5 straipsnius jai perduotą nuosprendį ir vykdyti kitoje valstybėje narėje skirtą laisvės atėmimo bausmę ar su laisvės atėmimu susijusią priemonę. Iš esmės ji gali atsisakyti patenkinti tokį prašymą tik remdamasi nepripažinimo ir nevykdymo pagrindais, kurių baigtinis sąrašas pateiktas to paties pamatinio sprendimo 9 straipsnyje.
- 21 Vis dėlto Teisingumo Teismas pripažino, kad išimtinėmis aplinkybėmis gali būti nustatyti papildomi abipusio pripažinimo ir abipusio pasitikėjimo principų apribojimai (žr. 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimo *Aranyosi ir Căldăraru*, C-404/15 ir C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 82 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 22 Tam tikromis sąlygomis taip yra Pagrindų sprendimo 2002/584 reglamentuojamoje srityje, kai asmeniui, dėl kurio išduotas Europos arešto orderis, kyla realus pavojus patirti nežmonišką ir žeminamą elgesį, kaip tai suprantama pagal Chartijos 4 straipsnį, jį perdavus išduodančiajai valstybei narei. Tokią išvadą Teisingumo Teismas padarė pasirėmęs, pirma, Pagrindų sprendimo 2002/584 1 straipsnio 3 dalimi, kurioje numatyta, kad šis sprendimas nekeičia pareigos gerbti pagrindines teises ir pagrindinius teisės principus, kaip antai įtvirtintus ESS 6 straipsnyje, ir, antra, tuo, kad Chartijos 4 straipsnyje garantuojama teisė yra absoliuti (šiuo klausimu žr. 2016 m. balandžio 5 d. Sprendimo *Aranyosi ir Căldăraru*, C-404/15 ir C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 83 ir 84 punktus).
- 23 Vėliau Teisingumo Teismas nusprendė, kad vykdančioji institucija taip pat gali išimties tvarka nesiimti veiksmų pagal Europos arešto orderį, jei dėl prašomo perduoti asmens perdavimo gali kilti realus Chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje įtvirtintos pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimo pavojus, atsižvelgdama į šios teisės esminę svarbą visų teisių, kurias asmenys gauna pagal Sąjungos teisę, apsaugai ir bendrų valstybėms narėms vertybių, nustatytų ESS 2 straipsnyje, ypač teisinės valstybės vertybės, išsaugojimui (šiuo klausimu žr. 2018 m. liepos 11 d. Sprendimo *Minister for Justice and Equality (Teismų sistemos trūkumai)*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, 48 ir 59 punktus ir 2022 m. vasario 22 d. Sprendimo *Openbaar Ministerie (Išduodančiojoje valstybėje narėje pagal įstatymą įsteigtas teismas)*, C-562/21 PPU ir C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 45 ir 46 punktus).
- 24 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar tokią išvadą galima taikyti tuo atveju, kai pateikiamas prašymas ne perduoti išduodančiajai institucijai asmenį, dėl kurio išduotas Europos arešto orderis pagal Pagrindų sprendimą 2002/584, bet vykdančiojoje valstybėje pripažinti kitoje valstybėje narėje priimtą nuosprendį ir jį vykdyti, kai yra įrodymų, kad sąlygos pastarojoje valstybėje narėje vykdytino nuosprendžio ar vėlesnių su juo susijusių sprendimų priėmimo dieną yra nesuderinamos su Chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje įtvirtinta pagrindine teise į teisingą bylos nagrinėjimą.
- 25 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad Pamatinio sprendimo 2008/909 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta, jog šis pamatinis sprendimas nekeičia pareigos gerbti pagrindines teises ir pagrindinius teisės principus, įtvirtintus ESS 6 straipsnyje.
- 26 Be to, šio pamatinio sprendimo 13 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad šiuo sprendimu „gerbiamos pagrindinės teisės ir laikomasi principų, pripažintų [ESS] 6 straipsniu ir atspindėtų [Chartijoje], ypač jos VI skyriuje“, tarp kurių yra Chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje įtvirtinta teisė į teisingą bylos nagrinėjimą nepriklausomame ir nešališkame teisme. Toje pačioje konstatuojamojoje dalyje taip pat patikslinta, kad „jokia [Pamatinio sprendimo 2008/909] nuostata neturėtų būti aiškinama kaip draudžianti atsisakyti vykdyti sprendimą, jei yra objektyvių

priežasčių manyti, kad bausmė buvo skirta siekiant nubausti asmenį dėl jo lyties, religijos, etninės kilmės, pilietybės, kalbos, politinių pažiūrų ar seksualinės orientacijos, arba to asmens padėtis gali būti pabloginta dėl kurios nors iš šių priežasčių“.

- 27 Darytina išvada, kad, kaip ir Pagrindų sprendimas 2002/584, Pamatinis sprendimas 2008/909 turi būti aiškinamas taip, kad vykdančiosios valstybės narės kompetentinga institucija išimtinėmis aplinkybėmis gali atsisakyti pripažinti ir vykdyti išduodančiojoje valstybėje narėje priimtą apkaltinamąjį nuosprendį, jeigu turi duomenų apie sisteminius ar bendrus trūkumus, galinčius paveikti teisminės valdžios nepriklausomumą šioje valstybėje narėje ir taip pakenkti atitinkamo asmens pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą esmei.
- 28 Konkrečiai kalbant, atsakant į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimus dėl sąlygų, kuriomis gali būti atsisakyta vykdyti pagal Pamatinį sprendimą 2008/909 pateiktą prašymą tuo atveju, kai išduodančiojoje valstybėje narėje būna sisteminių ar bendrų teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimų, reikia pažymėti, kad galimybė pagal Pamatinio sprendimo 2008/909 3 straipsnio 4 dalį atsisakyti pripažinti nuosprendį ir vykdyti bausmę dėl pagrindinės teisės į teisingą bylos nagrinėjimą pažeidimo pavojaus reiškia, kad vykdančiosios valstybės narės kompetentinga institucija turi atlikti dviejų etapų nagrinėjimą.
- 29 Nagrinėdama pirmajame etape ši institucija turi nustatyti, ar yra objektyvių, patikimų, tikslių ir tinkamai atnaujintų duomenų, įrodančių, jog išduodančiojoje valstybėje narėje egzistuoja reali pažeidimo rizika, kad dėl sisteminių ar bendrų šios valstybės narės teismų nepriklausomumo trūkumų bus pažeista Chartijos 47 straipsnio antroje pastraipoje garantuojama pagrindinė teisė į teisingą bylos nagrinėjimą (pagal analogiją žr. 2022 m. vasario 22 d. Sprendimo *Openbaar Ministerie (Išduodančiojoje valstybėje narėje pagal įstatymą įsteigtas teismas)*, C-562/21 PPU ir C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 52 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 30 Jei taip yra, vykdančiosios valstybės narės kompetentinga institucija antrajame etape turi konkrečiai ir tiksliai patikrinti, kiek šie po pirmojo etapo konstatuoti trūkumai gali turėti įtakos išduodančiosios valstybės narės teismams, turintiems jurisdikciją vykdyti procedūras, kurios bus taikomos atitinkamam asmeniui, ir ar, atsižvelgiant į asmeninę šio asmens padėtį, nusikalstamos veikos, dėl kurios jis yra persekiojamas, pobūdį ir faktines aplinkybes, kuriomis priimtas prašomas pripažinti ir vykdyti nuosprendis, taip pat į minėtos valstybės narės galimai pateiktą informaciją pagal šį pamatinį sprendimą, yra svarių ir pagrįstų priežasčių manyti, kad minėtam asmeniui šiuo atveju kils toks pavojus (pagal analogiją žr. 2022 m. vasario 22 d. Sprendimo *Openbaar Ministerie (Išduodančiojoje valstybėje narėje pagal įstatymą įsteigtas teismas)*, C-562/21 PPU ir C-563/21 PPU, EU:C:2022:100, 53 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 31 Šiuo klausimu pažymėtina, kad tai, jog Pamatiniame sprendime 2008/909 nėra lygiavertės Pagrindų sprendimo 2002/584 10 konstatuojamajai daliai nuostatos, pagal kurią Europos arešto orderio mechanizmo įgyvendinimą galima sustabdyti tik tuo atveju, jei viena iš valstybių narių sunkiai ir nuolat pažeidinėja ESS 6 straipsnio 1 dalyje išdėstytus principus, o Taryba tai konstatuoja pagal ESS 7 straipsnio 1 dalį, kiek tai susiję su galimybe apskritai sustabdyti Europos arešto orderio mechanizmo taikymą valstybei narei, negali paneigti būtinybės vykdančiosios valstybės narės kompetentingai institucijai kiekvienu konkrečiu atveju atlikti ankstesniame punkte nurodytus patikrinimus.
- 32 2019 m. gegužės 27 d. Sprendimas *OG ir PI (Liubeko ir Cvikau prokuratūros)* (C-508/18 ir C-82/19 PPU, EU:C:2019:456), kuriuo remiasi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, buvo susijęs su tuo, ar prokuratūros institucijos patenka į sąvoką „išduodančioji teisminė

institucija“, kaip ji suprantama pagal Pagrindų sprendimą 2002/584, o tai nėra tiesiogiai susiję su šioje byloje patektu klausimu. Iš šio sprendimo vis tiek negalima daryti išvados, kad vien sisteminių ar bendrų išduodančiosios valstybės narės teisminės valdžios nepriklausomumo trūkumų galėtų pakakti, kad vykdančioji teisminė institucija nepripažintų išduodančiosios valstybės narės teismų priimtų nuosprendžių ir jų nevykdytų remdamasi Pamatiniu sprendimu 2008/909 (pagal analogiją žr. 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Openbaar Ministerie (Išduodančiosios teisminės institucijos nepriklausomumas)*, C-354/20 PPU ir C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, 50 punktą).

- 33 Iš tiesų reikia priminti, kad tokių sisteminių ar bendrų trūkumų buvimas nebūtinai turi įtakos visiems minėtos valstybės narės teismų sprendimams, priimtiems kiekvienu konkrečiu atveju (pagal analogiją žr. 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Openbaar Ministerie (Išduodančiosios teisminės institucijos nepriklausomumas)*, C-354/20 PPU ir C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, 41 ir 42 punktus).
- 34 Leidus vykdymo valstybės narės kompetentingai institucijai savo iniciatyva sustabdyti Pamatiniame sprendime 2008/909 numatyto mechanizmo taikymą ir iš principo atsisakyti nagrinėti visus prašymus dėl atitinkamoje valstybėje narėje, susijusioje su šiais trūkumais, priimtų nuosprendžių pripažinimo ir vykdymo, būtų suabejota abipusio pasitikėjimo ir abipusio pripažinimo principais, kuriais grindžiamas šis pamatinis sprendimas (pagal analogiją žr. 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendimo *Openbaar Ministerie (Išduodančiosios teisminės institucijos nepriklausomumas)*, C-354/20 PPU ir C-412/20 PPU, EU:C:2020:1033, 43 punktą).
- 35 Be to, priešingai, nei teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ne Teisingumo Teismas, o šis teismas turi įvertinti, ar suinteresuotojo asmens pateikti įrodymai atskleidžia pagrindą atsisakyti pripažinti ir vykdyti pagrindinėje byloje nagrinėjamą apkaltinamąjį nuosprendį, tačiau suprantama, kad pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją tokio atsisakymo galimybė yra išimtis, kuri turi būti aiškinama griežtai (pagal analogiją žr. 2022 m. liepos 12 d. Nutarties *Minister for Justice and Equality (Išduodančiojoje valstybėje narėje pagal įstatymą įsteigtas teismas – II)*, C-480/21, EU:C:2022:592, 48 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 36 Be to, dėl datos, į kurią vykdančiosios valstybės narės kompetentinga institucija turi atsižvelgti atlikdama šį vertinimą, reikia patikslinti, kad, prašymas, kuriam taikomas Pamatinis sprendimas 2008/909 dėl vienoje valstybėje narėje priimto apkaltinamojo nuosprendžio pripažinimo ir vykdymo kitoje valstybėje narėje, išduodančiosios valstybės narės teismų sistemos sisteminių ar bendrų trūkumų, visų pirma susijusių su teismų nepriklausomumu, būtinai turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į situaciją šioje valstybėje narėje šio nuosprendžio priėmimo dieną. Taip vertinant galima atsižvelgti į šios situacijos pokyčius iki šios datos. Tačiau iš principo nereikia atsižvelgti į po šios datos įvykusius minėtos situacijos pokyčius.
- 37 Šio nagrinėjimo tikslas iš tiesų yra leisti vykdančiosios valstybės narės kompetentingai institucijai, remiantis atitinkamo asmens pateiktais įrodymais, įvertinti, ar tokie sisteminiai ar bendri trūkumai galėjo turėti įtakos konkrečiai šio asmens baudžiamajam procesui, per kurį jis buvo nuteistas (pagal analogiją žr. 2022 m. liepos 12 d. Nutarties *Minister for Justice and Equality (Išduodančiojoje valstybėje narėje pagal įstatymą įsteigtas teismas – II)*, C-480/21, EU:C:2022:592, 41 punktą).
- 38 Darytina išvada, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į nuosprendžio priėmimo datą, kad įvertintų tiek sisteminių ar bendrų trūkumų buvimą išduodančiojoje valstybėje narėje, tiek jų galimą įtaką konkrečiai nuteistojo padėčiai.

- 39 Vis dėlto nereikia kelti klausimo, ar išduodančiojoje valstybėje narėje laikomasi teisinės valstybės principo tuo metu, kai vykdančiosios valstybės narės kompetentinga institucija turi priimti sprendimą dėl prašymo pripažinti išduodančiojoje valstybėje narėje priimtą nuosprendį ir jį vykdyti, nes pats šios procedūros dalykas yra tai, kad atitinkamas asmuo ne tik neperduodamas išduodančiosios valstybės narės institucijoms, bet lieka vykdančiojoje valstybėje narėje, kad atliktų joje savo bausmę.
- 40 Tas pats pasakytina apie situaciją išduodančiojoje valstybėje narėje laisvės atėmimo bausmės vykdymo atidėjimo panaikinimo dieną, kai jis panaikinamas dėl to, kad atitinkamas asmuo pažeidė objektyvią sąlygą, susijusią su atidėtu pradinės bausmės vykdymu, nes dėl tokio panaikinimo nekeičiami nei tos bausmės pobūdis, nei dydis (šiuo klausimu žr. sprendimo 2023 m. kovo 23 d. Sprendimo *Minister for Justice and Equality (Vykdymo sustabdymo atšaukimas)*, C-514/21 ir C-515/21, EU:C:2023:235, 53 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).
- 41 Vis dėlto, jeigu bausmės vykdymo atidėjimas panaikinamas dėl naujo apkaltinamojo nuosprendžio (tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pagrindinėje byloje), vykdančiosios valstybės narės kompetentinga institucija turi įvertinti situaciją, buvusią išduodančiojoje valstybėje narėje iki naujo apkaltinamojo nuosprendžio, kurį paskelbus buvo panaikintas bausmės vykdymo atidėjimas ir dėl kurio tapo galima pateikti prašymą pripažinti ir vykdyti pirminę bausmę, priėmimo dienos (pagal analogiją žr. 2023 m. kovo 23 d. Sprendimo *Minister for Justice and Equality (Vykdymo sustabdymo atšaukimas)*, C-514/21 ir C-515/21, EU:C:2023:235, 67 ir 68 punktus).
- 42 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį–trečiąjį klausimus reikia atsakyti, kad Pamatinio sprendimo 2008/909 3 straipsnio 4 dalis ir 8 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad vykdančiosios valstybės narės kompetentinga institucija gali atsisakyti pripažinti ir vykdyti kitos valstybės narės teismo priimtą apkaltinamąjį nuosprendį, jeigu turi duomenų, kad šioje valstybėje narėje yra sisteminių ar bendrų teisės į teisingą bylos nagrinėjimą trūkumų, be kita ko, susijusių su teismų nepriklausomumu, ir yra svarių priežasčių manyti, kad šie trūkumai galėjo turėti įtakos konkrečiai atitinkamo asmens baudžiamajam procesui. Vykdančiosios valstybės narės kompetentinga institucija turi įvertinti situaciją, buvusią išduodančiojoje valstybėje narėje iki apkaltinamojo nuosprendžio, kurį prašoma pripažinti ir vykdyti, priėmimo dienos ir prireikus iki naujo apkaltinamojo nuosprendžio, dėl kurio buvo panaikintas bausmės, kurią vykdyti buvo prašoma iš pradžių, vykdymo atidėjimas, priėmimo dienos.

Dėl ketvirtojo klausimo

- 43 Atsižvelgiant į atsakymą, pateiktą į pirmuosius tris klausimus, nereikia atsakyti į ketvirtąjį klausimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 44 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinio sprendimo 2008/909/TVR dėl nuosprendžių baudžiamosiose bylose tarpusavio pripažinimo principo taikymo skiriant laisvės atėmimo bausmes ar su laisvės atėmimu susijusias priemones, siekiant jas vykdyti Europos Sąjungoje, iš dalies pakeisto 2009 m. vasario 26 d. Tarybos pamatiniu sprendimu 2009/299/TVR, 3 straipsnio 4 dalis

turi būti aiškinama taip:

vykdančiosios valstybės narės kompetentinga institucija gali atsisakyti pripažinti ir vykdyti kitos valstybės narės teismo priimtą apkaltinamąjį nuosprendį, jeigu turi duomenų, kad šioje valstybėje narėje yra sisteminių ar bendrų teisės į teisingą bylos nagrinėjimą trūkumų, be kita ko, susijusių su teismų nepriklausomumu, ir yra svarių priežasčių manyti, kad šie trūkumai galėjo turėti įtakos konkrečiai atitinkamo asmens baudžiamajam procesui. Vykdančiosios valstybės narės kompetentinga institucija turi įvertinti situaciją, buvusią išduodančiojoje valstybėje narėje iki apkaltinamojo nuosprendžio, kurį prašoma pripažinti ir vykdyti, priėmimo dienos ir prireikus iki naujo apkaltinamojo nuosprendžio, dėl kurio buvo panaikintas bausmės, kurią vykdyti buvo prašoma iš pradžių, vykdymo atidėjimas, priėmimo dienos.

Parašai.